

Lithuanian Archives Department

Since the foundation of the Lithuanian state in the thirteenth century, Lithuanian noblemen have sent letters to European masters and handicraftsmen, inviting them to Vilnius with promises of care and support. These letters and other documents of Lithuanian Grand Dukes were written, controlled and preserved by clerks under the strict control of a reliable chancellor. Since then, the product of Lithuanian Grand Dukes' office, the Metrics of Lithuania, were stored to accumulate. In the opinion of historians, this rare and perfectly arranged archive with the information preserved in Lithuanian metrics' books of the sixteenth century is one of the most profound historical sources of that period. Also, a great number of parchments, maps, metrics or documents of institutions and associations of twentieth century independent Lithuania are preserved in the Lithuanian Archives. It is a wonderful and charming history... However, let us come back to the present.

After the restoration of independence in 1990, the Lithuanian Archives Department began to independently control the fonds of national archives, where various documents had been collected for centuries. As with other state organizations under the Lithuanian Government, the Lithuanian Archives Department implemented the principle functions, i.e. formed and realized the national politics in the sphere of documents and archives, controlled the clerical work organization in local administration institutions, state power and government, the accumulation and preservation of documents and information about them. Lithuanian archives collected the Fond of archives' preserved documents collected earlier in national archives and made them accessible for research. The satisfaction of citizens' social-legal needs, and the accomplishment of physical and juridical persons' need and right to the information was recognized as significant work in the activity of archives. In order to ensure rightful interests, the archives have responded to about one million inquiries in the last decade. The major part of the inquires was connected with the restoration of immovable property and the repression of citizens during the Soviet occupation.

Lithuanian archives have collected and preserved a great number of documents accessible to historians and people interested in the history of their country or people wishing to create a genealogical tree of their family. There

Vidas Grigoraitis, General Director
Lithuanian Archives Department, 2001

has always been a great number of national and ethnical minorities or groups in Lithuania. As they saw their future in the new generation, the experience gained through the centuries was conveyed through the learning of a native language and religious truths, providing information about the history and traditions of the nation.

As Jews were deported from their historical motherland and wandered from one country to another for centuries, they always founded schools, associations and meeting-houses in the places they settled for a longer time. It is not surprising that Jews, being the largest national minority in Lithuania, had many secondary schools in the period between the two World Wars. The majority of the documents connected with the above-mentioned and other schools, associations, organizations and institutions, including the Lithuanian Republic Ministry of Jews' Affairs, are preserved in Lithuania. The Archives have documents about YIVO Institute in Vilnius, the educational and cultural association "Tarbut," Raseiniai Jews' secondary school and the Holocaust in World War II in Lithuania. Additional information about Lithuanian Jews, so called "litvakai," and their genealogy can be found in the Lithuanian archives.

International intercommunication helps to disseminate information about the documents preserved

in the archives. The archives collaborate with the federal institutions of other countries, especially with U.S. Holocaust Memorial Museum. The documents preserved in Lithuanian archives were introduced in the exhibitions of this museum and the project with the YIVO institute has been completed. As Lithuanian archives' fonds are easily accessible, Lithuanian and foreign researchers work there. In order to make their work even more weighty, the preparation and dissemination of information is fostered. This work is periodically enriched by new publications. One projects especially stands out. In 1999, a joint publishing agreement was made between the Lithuanian Archives Department [and its archives] and Miriam Weiner [Routes to Roots Foundation, Inc.]. As a result, a legal virtual product is introduced to the world. It is an informational book [published on the internet] about the documents in the National Archives of

Lithuania, and about the greatest national minority in the period between the two World Wars, the Jews.

In conclusion, I can state that this publication is an ideal result of international collaboration. I would like to thank Miriam Weiner, the colleagues and workers of Lithuanian archives who have prepared a useful publication in the sphere of intercommunication and information presentation.

Vidas Grigoraitis, General Director
Lithuanian Archives Department
Vilnius, Lithuania
January, 2002

The archive stacks of YIVO Institute in Vilna, 1930. From left: Dr. I. Gordon, unidentified and M. Edelson (source: YIVO Institute for Jewish Research, New York)

Lietuvos archyvų departamentas

Nuo 13-jo amžiaus, nuo pat Lietuvos valstybės pradžios Lietuvos didikai siuntė laiškus, kviesdami Europos šalių meistrus, amatininkus atvykti į Vilnių, patvirtindami jiems savo globą bei paramą. Šiuos laiškus bei kitus Lietuvos Didžiųjų Kunigaikščių raštus rašė, tvarkė ir saugojo patikimo kanclerio akylai stebimi raštininkai. Nuo šių laikų pradedamas kaupti Lietuvos Didžiųjų Kunigaikščių raštinės produktas - Lietuvos metrika. Šių dienų istorikai teigia, kad tai - vienas išsamiausių to meto istorijos šaltinių, retas ir labai gerai sutvarkytas archyvas, kuris ir šiandien stebina nuo 16-tojo amžiaus išlikusiosiose Lietuvos metrikos knygose sukauptą informaciją. O kur dar Lietuvos archyvuose išsaugoti pergamentai, žemėlapiai, metrikų ar XX amžiaus nepriklausomos Lietuvos įstaigų, draugijų dokumentai. Tai graži istorija, kuri, jos prisilietusius, svaigina ir užburia...Bet dabar sugrįžkime į šias dienas.

1990 m. po nepriklausomybės atstatymo, Lietuvos archyvų departamentas ėmėsi savarankiškai tvarkyti valstybės archyvų fondą, kuriuose per ilgus šimtmečius buvo sukaupti įvairūs dokumentai. Kaip ir kitos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės esančios valstybės įstaigos, Lietuvos archyvų departamentas vykdė pagrindines funkcijas, t.y. formavo valstybės politiką dokumentų ir archyvų srityje bei ją įgyvendino, atliko valstybės valdžios ir valdymo, vietos savivaldos institucijų raštvedybos organizavimo, dokumentų kaupimo ir saugojimo, informacijos apie juos valdymo kontrolę. Lietuvos archyvai kaupė archyvų fondą, saugojo anksčiau sukauptus valstybiniuose archyvuose dokumentus bei juos teikė naudojimui. Svarbiu darbu archyvų veikloje buvo pripažintas piliečių socialinių - teisinių poreikių tenkinimas bei fizinių ir juridinių asmenų poreikio ir teisės gauti informaciją įgyvendinimas. Užtikrinant jų teisėtus, interesus per dešimtmetį buvo parengti atsakymai į beveik 1 mln. paklausimų. Didžioji dalis paklausimų susijusi su nekilnojamojo turto atstatymu bei piliečių represavimu.

Lietuvos archyvuose sukauptas ir saugomas didelis kiekis dokumentų, kuris yra laisvai prieinamas tiek istorikams, tiek ir norintiems žinoti savo krašto istoriją, sudaryti savo giminės genealoginę lentelę. Visais laikais Lietuvos teritorijoje gyveno nemaža tautinių ar etninių mažumų ar grupių, kurios stengėsi, savo perspektyvas siedamos su augančiąja karta, perduoti per amžius sukauptą patyrimą - išmokyti gimtosios kalbos, tikėjimo tiesų, suteikti žinių apie tautos praeitį, jos tradicijas.

Kaip pavyzdžiu būtų galima paminėti žydus, kurie, išsiūsti iš savo istorinės tėvynės, ilgus šimtmečius klajojo iš vienos šalies į kitą, tačiau, kur įsikurdavo vienoje vietoje ilgesniam laikui, įsteigdavo savo mokyklas, draugijas bei maldos namus. Nenuostabu tai, kad tarpukaryje žydai, būdami didžiausia Lietuvos tautine mažuma, turėjo daugiausia bendrojo lavinimo mokyklų bei gimnazijų. Daugelis skaitytojui pristatomų dokumentų yra apie paminėtas bei čia neišvardintas gimnazijas, draugijas, organizacijas bei įstaigas, o tarp jų būta ir Lietuvos Respublikos Žydų reikalų ministerijos, yra išsaugoti Lietuvoje. Archyvuose saugomi dokumentai apie Vilniuje veikusį YIVO institutą, žydų švietimo - kultūros draugijos "Tarbut" komiteto veiklą, Raseinių žydų gimnaziją, nacių bei jų tarnų vykdytą Holokaustą II pasaulinio karo metu Lietuvoje... Ir dar daug įvairios informacijos apie Lietuvos žydus, save vadinančius "litvakais", jų šeimų geneologiją galima rasti Lietuvos archyvuose.

Kad informacija apie saugomus dokumentus būtų išplatinta, padeda ir tarptautinis bendradarbiavimas. Sėkmingai vyksta bendradarbiavimas su federalinėmis kitų šalių įstaigomis, ypač jis aktyvus su JAV Holokausto memorialiniu muziejumi. Muziejaus parodose jau keletą kartų pristatyti Lietuvos archyvuose saugomi dokumentai, užbaigtas projektas su YIVO institutu. Lietuvos archyvų fondai yra laisvai prieinami, ir juose dirba tiek vietos bei užsienio tyrinėtojai. Tačiau, kad jis taptų dar svaresnis, skatinamas informacijos rengimas ir skleidimas. Šį darbą nuolat papildė nauji leidiniai. Vienas iš šių darbų ypač išsiskiria. 1999 m. su Lietuvos archyvų departamentu ir archyvais bendrą leidybinį projektą pradėjo p. Miriam Weiner. Ir štai pasauliui pristatomas legalus, virtualus produktas - informacinė knyga apie Lietuvos valstybės archyvuose sukauptus dokumentus, apie didžiausią tarpukario Lietuvos tautinę mažumą - žydus.

Užbaigdamas šį trumpą pristatymą, galiu teigti, kad šis leidinys yra geras rezultatas, pagrįstas tarptautiniu bendradarbiavimu. Dėkoju p. Miriam Weiner ir kolegoms, Lietuvos archyvų darbuotojams, parengusiems reikalingą leidinį, plečiant bendradarbiavimo ir informacijos pateikimo galimybes.

*Vidas Grigoraitis, generalinis direktorius
Lietuvos archyvų departamento, Vilnius
Vilnius, Lietuva
2002 m. Sausis*